

725.031

u. 2. - 14800/61

Idő:

1960

Személy:

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Keresztényi Nándor*

Ci **Város a pusztából**

Csárdák és telepek — Legendák — Panaszok a polgármesterre
Telespekuláció — Jubileumra készül az új arú Pestlőrinc

*És: Hírlap,
1960. jún. 23.*

Hosszában kettéhajtott, iktatószámmal és pecsétekkel ellátott ívek, amelyeken gondos, cirkalmas kézírással kitöltött rovatok: halottkém-jelentések — csecsemőt találtak egy kútban, vajon gyilkosság történt-e vagy véletlen? — árverési bizonylatok, munkáért, állásért könyörgő, „legalázatosabb szolgálója” befejezésű folyamodványok. A tanács igazgatási osztályvezetője válogatja, rendezgeti a levéltári anyagot — *kiállítás lesz abból, had tudja meg a mai lőrinci, milyen is volt kerülete múltja.*

„Zent-Lewrincz pusztá”

Évfordulóra készülődnek szorgalmasan a XVIII. kerületi Tanácsban: fél évszázada, hogy önálló község lett — patétikusan ezt is mondhatnók: kivirta függetlenségét — Pestlőrinc.

Ki emlékszik azokra az időkre? Vannak, akik személyes élményeket tudnak elősorolni, de tán még többen, akik tudományos pontossággal ismerik Lőrinc régmúlt történelmét is. Ilyen ember Takács Árpád is, a tanács oktatási osztályának vezetője.

„Zent-Lewrincz pusztá” néven maradtak fenn az első emlékek. Az 1700-as években csárdák épültek elsőknek. A Szarvascsárda, a legősibb lőrinci ház ott található a főúton; a kalauz is ezt kiáltja a megálló előtt: Szarvascsárda következik! — Még a marhahajcsár-világban épültek sorra a csárdák; egyikben, a Szalmacsárdában például Rózsa Sándor is lakott.

Legenda a Szentszövetségről

De van ennél nevezetesebb lőrinci legenda: vadászterülete, pihenőhelye volt az uralkodó háznak ez a vidék, itt találkozott II. Sándor cár, I. Ferenc és II. Frigyes porosz király, s állítólag ezeken a vadászatokon, díszszemléken fogamzott meg bennük a Szentszövetség gondolata. Széles íróasztal mögött ül

az örök-tevékeny, telefont félpercenként felkapó, utasításokat adó, s közben kimutatásokat aláíró Gelegonya Ferenc, az építési osztály vezetője. Annyi idős lehet, ahány esztendeje önállósult szülőhelye, Lőrinc. Nagypapa még pusztabíró volt, ő a megnövekedett, 5600 holdas — ötvenben Keresztúrtól, s Vecséstől is kaptak egy részt, s ide tartozik Pestimre is — kerület építkezéseinek irányítója.

Az egykori falu telepekből alakult ki. Volt Virág-telep, ahol efféle utcaneveket olvashattak a házszám-táblákról: Rezeda, Szegfű, Gyöngyvirág utca; aztán Madár-telep, Turul, Vércse, Galamb, s hasonló utcanevekkel.

Egymásba fonódott már a Rendesi-, a Miklós- (Szemeréről elnevezett), az Állami telep és társai. Sinna báró, a pusztá utolsó gazdája a múlt század közepetáján eladta birtokát; Cséry Lajosnak — ki ne hallott volna a hírhedt Cséry-telepről? — 2600 holdat, gróf Lónyai Menyhértnek ezret adott el. A mocsaras földeket lecsapolták — megkezdődhetett a telekspekuláció, a főjegyző és a polgármester vezérlésével.

Mégis felépült a fürdő

Bolog polgármesterről egyébként már az ő idejében sem vélekedtek jól a lőrinciek: a „Pestszentlőrinci Háztulajdonosok Értesítőjében” olvasom például, „Polgármesterválasztás elleni panasz” címmel, hogy Schneider József és társai panaszt adtak be a választás ellen; esküvel kívánják bizonyítani, hogy „többrendbeli szabálytalanságok voltak a választásnál”.

Igaz, hogy a háztulajdonosok, a kerület gazdag polgárai sem támogatták volna: elnökük, Tarr Lajos „a kieroszakolt városiasítás” ellen hadakozott, például amikor a fürdő megépítése került napirendre.

A fürdő, a „Május 1.” — mégis felépült: a felszabadulás után. Mint ahogy csak ekkor

kerítettek sort a közművesítésre, ekkor oldották meg a vízellátás sok évtizedes problémáját, ekkor kezdtek jó utakat építeni.

— 1948 óta nyolcvan kilométer vízvezetékét fektettünk le, tavaly 15 millió forintot költöttünk útépitésre — mondja Gelegonya Ferenc.

Hetvenezer lakosa van a XVIII. kerületnek; az első világháború végéig túlnyomórészt mezőgazdaságból éltek a lőrinciek, a húszas években sok, úgynevezett kisméber — villamoskalauzok, MÁV-alkalmazottak, tisztviselők — telepedett itt le. Ma az ipari munkások vannak legtöbben: a 3-as, az 50-es, a 40-es, az 54-es villamos, az üzemeket pályaudvarokkal összekötő, sűrített 35-ös busz alig győzi reggel este szállítani a sok munkást.

Olvásó gyerekek, ötezer új lakás

Szépen fejlődő tsz-e is van a valamikori pusztának — az ezerholdas Szabadság —, a vidéki városokhoz hasonlóan kertés házaktól kísért utcából azonban többnyire a KIS-TEXT, a Vörös Csillag Traktorgyár, a Lőrinci Fonó, a Hengermű felé irányítják lépéseiket az emberek. S épít a Hőerőmű, amelynek hulladék-hőjéből ötezer négyzetméter üvegfelületű kertészetet akar fűteni a Szabadság Tsz.

— S innen vezetjük majd a távfűtést a pirosiskola környékén épülő 4 és 7 emeletes házakba is — mondják a tanácsnál. — A gyümölcsfák árnyékaitól borított villácskák fölé nemsokára hatalmas bérpalták emelkednek, új városközpontot építünk. A távlati terv ötezer új lakást irányoz elő...

Kell a lakás, hogyne kellen; ám ennél a számadatnál nem kevésbé impozáns az, amit Takács Árpád említ: 7800 általános iskolától kérdezték meg, hány könyvet kaptak karácsonyi ajándékkul a múlt évben?

Tizenkétezeret!

Keresztényi Nándor